Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2013, sp. zn. 3 Tdo 148/2013, ECLI:CZ:NS:2013:3.TDO.148.2013.1

Číslo: 10/2014

Právní věta:

I. Pokud důkaz sice nebyl součástí spisu v přípravném řízení a byl předložen soudu teprve po podání obžaloby (srov. § 180 odst. 2, 3 tr. ř.), avšak stranám byla později dána možnost se s ním seznámit a předmětný důkaz byl řádně proveden v rámci dokazování v hlavním líčení, přičemž obviněný měl možnost se k němu vyjádřit, nedošlo tímto postupem ke zkrácení práv obviněného na obhajobu. Proto nejde o podstatnou vadu řízení ve smyslu ustanovení § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř. a jen z toho důvodu, že určitý důkaz byl proveden v pozdější fázi trestního řízení, nelze dovodit porušení zásad spravedlivého procesu.

II. Pro závěr, že jde o zvlášť závažný zločin ve smyslu § 14 odst. 3 tr. zákoníku, není významná dolní hranice trestní sazby odnětí svobody posuzovaného trestného činu, popřípadě výměra soudem uloženého trestu odnětí svobody, neboť pro zařazení trestného činu do kategorie zvlášť závažných zločinů je rozhodné jen to, zda zákon na něj stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 20.02.2013

Spisová značka: 3 Tdo 148/2013

Číslo rozhodnutí: 10

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Právo na spravedlivé soudní řízení, Řízení o odvolání, Zvlášť závažný zločin

Předpisy: § 14 odst. 3 tr. zákoníku
§ 2 odst. 5 tr. ř.
§ 2 odst. 6 tr. ř.
§ 258 odst. 1 písm. a) tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného B. K. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 18. 4. 2012, sp. zn. 55 To 83/2012, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Olomouci pod sp. zn. 6 T 165/2011.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Olomouci ze dne 25. 1. 2012, č.j. 6 T 165/2011-359, byl obviněný B. K. uznán vinným v bodech ad II/ 1) – 8) / odsuzující části výroku o vině zvlášť závažným zločinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákoníku (tj. zákona č. 40/2009 Sb., účinného od 1. 1. 2010 /dále jen „tr. zákoník"/) na tom skutkovém základě, že

„1) v přesně nezjištěné době od letních měsíců r. 2009 do 8. 3. 2011 v O. na ulici V. č. 14, kde v té době bydlel, a také v objektu JM – a. J. M. ve Š. na ulici N. v areálu bývalé Ch. nejméně ve 35-ti případech neoprávněně vyrobil zpravidla ze dvou až tří balení léčiva Nurofen nezjištěné množství drogy metamfetaminu,

2) v přesně nezjištěné době od letních měsíců r. 2009 do 8. 3. 2011 v O. na ulici V. č. 14 předal zdarma Z. K. nejméně v 5-ti případech, vždy po dávce drogy metamfetaminu, tzv. lajny o velikosti zápalky, tedy přibližně 1 gram této drogy,

3) v přesně nezjištěné době v průběhu roku 2010 do 8. 3. 2011 v O. na ulici V. č. 14 předal zdarma P. K. nejméně v 10-ti případech vždy po dávce drogy metamfetaminu o hmotnosti přibližně 0,2 gramy, tedy celkem přibližně 2 gramy této psychotropní látky,

4) v přesně nezjištěné době od roku 2009 do 8. 3. 2011 na neustanovených místech v O., v okolí restaurace J. a dále ve třech případech ve Š., tedy celkem ve 20-ti případech zčásti prodal za částky 200,- Kč a zčásti za protislužbu ve stejné hodnotě D. K. vždy po dávce drogy metamfetaminu o hmotnosti 0,2 gramy, tedy o celkové hmotnosti přibližně 4 gramy, přičemž v 5 až 6-ti případech zprostředkovala prodej metamfetaminu přítelkyně obžalovaného Z. K.,

5) v přesně nezjištěné době od měsíce října nebo listopadu r. 2010 do konce měsíce února r. 2011 na různých místech v okrese O., celkem ve 40-ti případech zčásti předal zdarma a zčásti za protislužbu J. S. vždy po dávce drogy metamfetaminu obsahující od 4 do 10 tzv. lajn o velikosti zápalky, a takto mu celkem předal přibližně 32 gramů této psychotropní látky,

6) v přesně nezjištěné době od měsíce června 2010 do konce měsíce února r. 2011 v O. na ulici V. č. 14 předal zdarma ve dvou případech K. V. vždy po dávce drogy metamfetaminu, tzv. lajně, tedy o celkové hmotnosti přibližně 0,4 gramů,

7) v přesně nezjištěné době od měsíce listopadu r. 2009 do měsíce listopadu r. 2010 v přesně neustanoveném vozidle, před domem č. 14 na ulici V. v O., nejméně v 5-ti případech zčásti prodal za finanční částky 500,- Kč, zčásti za protislužbu A. W. vždy po dávce drogy metamfetaminu, ze které bylo možno vytvořit 2 tzv. lajny o velikosti zápalky, a takto této odběratelce OPL předal přibližně 1 gram psychotropní látky metamfetaminu, přičemž ve třech případech prodej drogy zprostředkovala Z. K.,

8) v přesně nezjištěné době od měsíce května r. 2009 do měsíce prosince r. 2010 na různých místech v O. předal nejméně v 6-ti případech, zčásti zdarma a zčásti za protislužbu vždy po dávce v hodnotě 100,- Kč, J. M. přibližně 0,6 gramů psychotropní látky metamfetaminu,

přičemž jednání pod body 1) až 8) se dopustil, přestože dne 10. 4. 2009 byl propuštěn z výkonu trestu, který vykonával na základě rozsudku Okresního soudu v Olomouci ze dne 4. 12. 2007, č. j. 6 T 138/2007-232, který nabyl právní moci dne 4. 2. 2008 a kterým byl obžalovaný odsouzen pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 trestního zákona k nepodmíněnému trestu ve výměře 16-ti měsíců se zařazením do věznice s ostrahou a současně bylo rozhodnuto o zabrání věcí, přičemž výrok o trestu z tohoto rozsudku byl

zrušen následujícím rozhodnutím Okresního soudu v Olomouci ze dne 6. 3. 2008, sp. zn. 8 T 69/2007, kdy byl obžalovanému uložen souhrnný trest ve výměře 26-ti měsíců nepodmíněně se zařazením do věznice s ostrahou, a metamfetamin je uveden jako psychotropní látka v příloze č. 5 zákona č. 167/1998 Sb., zařazená do seznamu II. Úmluvy o psychotropních látkách".

Za to byl obviněný podle § 283 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání čtyř roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 70 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku mu byl zároveň uložen trest propadnutí věci, a to věcí jednotlivě specifikovaných ve výroku rozsudku, zajištěných při domovní prohlídce provedené v této trestní věci dne 8. 3. 2011. Rozsudek obsahoval rovněž zprošťující výrok podle § 226 písm. a) tr. ř. pro dílčí skutky, v nichž byl obžalobou spatřován zvlášť závažný zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku.

O odvolání obviněného proti odsuzující části předmětného rozsudku rozhodl ve druhém stupni Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci, usnesením ze dne 18. 4. 2012, č. j. 55 To 83/2012-401, jímž je podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

Proti shora citovanému rozhodnutí odvolacího soudu podal obviněný B. K. následně dovolání, v němž uplatnil dovolací důvody uvedené v ustanoveních § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř.

V odůvodnění tohoto mimořádného opravného prostředku obviněný (dovolatel) – s odkazem na ustanovení § 14 odst. 3 věta za středníkem tr. zákoníku – předně namítl, že měl být s ohledem na sazbu stanovenou tr. zákoníkem za trestný čin podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) uznán vinným nikoli zvlášť závažným zločinem, nýbrž toliko zločinem. Dále má zato, že mělo dojít buď ke zproštění z obžaloby v celém rozsahu, anebo jeho jednání mělo být právně posouzeno nejvýše jako trestný čin (přečin) šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1 tr. zákoníku. Pochybení soudů obou stupňů spatřoval v tom, že při svém rozhodování toliko presumovaly jeho nakládání se zakázanou látkou metamfetamin – drogou zvanou pervitin – ačkoli se ve skutečnosti jednalo o zcela legální syntetickou látku mefedron, která byla později sice označena za náhražku drogy pervitin, ovšem na seznam zakázaných látek (zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách) byla uvedena až s účinností od 22. 4. 2011, tedy dávno po jeho zadržení a vzetí do vazby dne 8. 3. 2011. Dovolatel připouští, že mohlo jít o návykovou látku, což ovšem v době svého jednání nemohl vědět; tím spíše, pokud se tato látka běžně prodávala a byla dostupná veřejnosti bez jakéhokoli omezení. V rozhodné době tedy nemohl páchat žádnou úmyslnou trestnou činnost. Důkazní situace pak podle něj v žádném případě neumožňovala odsuzující rozhodnutí. Přípravné řízení bylo provedeno neúplně, zejména proto, že nebyli podrobně vyslechnuti svědci ke všem relevantním skutečnostem (k možným syntetickým náhražkám). V tomto směru bylo dokazování doplněno teprve až v hlavním líčení. Ačkoliv všichni vyslechnutí svědci připustili, že se jednalo právě o syntetickou náhražku drogy pervitin, soudy k této skutečnosti nepřihlížely. Dovolatel navíc poukázal na to, že žádný pervitin u něho nebyl nalezen ani při domovních prohlídkách, kde jej měl údajně vyrábět. Soudům obou stupňů současně vytkl, že „nesprávně právně posoudily použití nepřípustných důkazů" získaných odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu, k jejichž provedení přistoupily přesto, že to v dané fázi řízení bylo nepřípustné. Důkazy získané odposlechem telekomunikačního provozu se totiž ve spise objevily až po zahájení hlavního líčení. Přitom do spisu je nechal založit policejní orgán, který však v té době již nebyl stranou trestního řízení. V přípravném řízení tak zůstaly uvedené důkazy obviněnému (dovolateli) utajeny. V důsledku toho neměl možnost se s nimi seznámit ani v rámci prostudování spisu před podáním obžaloby. Přestože předmětné důkazy jinak byly získány v souladu se zákonem, došlo k pochybení spočívajícímu v tom, že nebyly v trestním řízení procesně akceptovatelným způsobem předloženy. Tím bylo porušeno právo obviněného na obhajobu jako součást práva na spravedlivý proces. Pokud soud chtěl důkaz provedenými odposlechy použít, musel podle názoru dovolatele v každém případě striktně postupovat podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. a vrátit věc

státnímu zástupci k došetření, což však neučinil. Navíc i za předpokladu, že by takto postupoval, došlo by nápravou namítané procesní vady k porušení zásady zákazu reformationis in peius.

Z výše uvedených důvodů dovolatel závěrem navrhl, aby dovolací soud napadené rozhodnutí, jakož i jemu předcházející řízení včetně rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil a sám ve věci rozhodl tak, že se obviněný zprošťuje obhajoby podle § 226 písm. a), popř. písm. b) tr. ř., anebo aby věc „vrátil" soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud jako soud dovolací dospěl mimo jiné k těmto závěrům:

S ohledem na zákonem vymezené důvody dovolání je zřejmé, že dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. neodpovídá argumentace obviněného, v jejímž rámci namítá nesprávnost skutkových zjištění soudů, podle nichž jednotlivým svědkům – odběratelům předával zdarma, za protislužbu či za úplatu v rozsudku soudu prvního stupně popsaných případech drogu metamfetamin. Námitku nesprávného právního posouzení svého jednání založil především na vlastní skutkové verzi, podle které jednotlivým svědkům namísto inkriminované drogy (metamfetaminu) poskytoval v rozhodné době legální syntetickou náhražku mefedron, běžně prodávanou a dostupnou široké veřejnosti. V této souvislosti pak směřoval své námitky proti způsobu, jakým soudy obou stupňů hodnotily ve věci provedené důkazy, především výpovědi jednotlivých ve věci slyšených svědků, a poukazoval na procesní nepoužitelnost důkazu získaného odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu, který byl předložen až ve fázi řízení před soudem prvního stupně a proveden teprve v rámci hlavního líčení. Takové námitky se ovšem primárně týkají procesní stránky věci a ve své podstatě směřují k revizi skutkových zjištění, ze kterých soudy při hmotně právním posouzení skutku vycházely. Teprve v návaznosti na ně dovolatel namítal nesprávné právní posouzení svého jednání v bodě ad II/ 1) – 8) výroku o vině z rozsudku soudu prvního stupně jako zvlášť závažného zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku.

Nejvyšší soud při svém rozhodování plně respektuje názor opakovaně vyslovený v rozhodnutích Ústavního soudu, že o relevanci námitek proti skutkovým zjištěním soudů je – s ohledem na zásady vyplývající z práva obviněného na spravedlivý proces – nutno uvažovat i v dovolacím řízení, avšak pouze v těch případech, kdy je dán extrémní rozpor mezi skutkovým stavem věci v soudy dovozované podobě a provedenými důkazy (k tomu srov. např. nálezy Ústavního soudu ve věcech sp. zn. I. ÚS 4/04 nebo sp. zn. III. ÚS 84/94 a přiměřeně též usnesení ve věci sp. zn. III. ÚS 3136/09).

Takový rozpor je ovšem dán tehdy, jestliže zásadní skutková zjištění v rozhodnutí zcela chybí vzhledem k absenci příslušných procesně účinných důkazů, popř. zjevně nemají žádnou vazbu na soudem deklarovaný obsah provedeného dokazování, či jsou dokonce zřetelným opakem toho, co bylo skutečným obsahem dokazování.

V posuzované věci však nelze soudům vytknout, že s ohledem na obsah provedeného dokazování měly správně dospět k závěru, že spáchání stíhaného jednání popsaného pod bodem ad II/ 1) – 8) výroku o vině z rozsudku soudu prvního stupně nebylo dovolateli procesně použitelnými důkazy prokázáno. Soud prvního stupně se ve svém rozsudku s provedenými důkazy vypořádal jak jednotlivě, tak i ve vzájemných souvislostech. Přitom podrobně vyhodnotil jejich obsah a zároveň vyložil a odůvodnil (§ 125 odst.1 tr. ř.), jaké skutečnosti vzal ve vztahu k obviněným popírané trestné činnosti za prokázané. Zvýšenou pozornost věnoval zejména změně ve výpovědích některých svědků – odběratelů metamfetaminu – v průběhu trestního řízení a náležitě vysvětlil, proč – s ohledem na další ve věci provedené důkazy – vycházel z jejich výpovědí učiněných za přítomnosti obhájce obviněného v přípravném řízení před policejním orgánem, zatímco jejich pozdější výpovědi v rámci hlavního líčení považoval za nevěrohodné a účelové, vedené snahou zbavit obviněného trestní odpovědnosti za jeho protiprávní jednání (v podrobnostech viz str. 8 a str. 9 odůvodnění rozsudku).

Odvolací soud v rámci svého přezkumu (§ 254 odst. 1 tr. ř.) neměl ke skutkovým zjištěním soudu prvního stupně podstatnějších výhrad a na jím zjištěný skutkový stav, který byl podkladem pro právní posouzení jednání obviněného, plně navázal, což rovněž v souladu s ustanovením § 134 odst. 2 tr. ř. v potřebném rozsahu odůvodnil. Zabýval se obdobnou argumentací obviněného (dovolatele) jako v nyní projednávaném mimořádném opravném prostředku a v napadeném rozhodnutí vyložil, proč námitkám obhajoby nepřisvědčil. Také on se náležitě vypořádal zejména s otázkou věrohodnosti výpovědí ve věci slyšených svědků a nad rámec odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně zdůvodnil, proč změny v těchto výpovědích v hlavním líčení oproti řízení přípravnému přičítal předchozímu působení obviněného na tyto svědky (viz str. 3 a 4 napadeného usnesení).

Nejvyšší soud proto nesdílí názor, že by soudy nižších stupňů v projednávaném případě zjišťovaly skutkový stav věci nedostatečně či povrchně. Nad rámec uvedeného pak jako obiter dictum dodává, že věrohodnosti prvotních, procesně bezchybných výpovědí vyslechnutých svědků z přípravného řízení k výrobě a distribuci metamfetaminu obviněným nasvědčovaly nejen skutečnosti zjištěné z odposlechů a záznamu o telekomunikačním provozu, ale i důkazy další, zejména závěry odborných kriminalistických znaleckých expertíz provedených na věcech sloužících k výrobě pervitinu, které policejní orgán zajistil při domovní prohlídce provedené v bydlišti obviněného. Konečně je třeba poznamenat, že samotnou zákonnost výše uvedených odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu nezpochybňuje ani sám dovolatel. Jeho výtka směřuje pouze vůči tomu, že tento důkaz nebyl původně součástí spisu a byl soudu předložen teprve po podání obžaloby. Protože stranám byla – byť později – dána možnost se s ním seznámit a předmětný důkaz byl pak řádně proveden v rámci dokazování v hlavním líčení, a obviněný (dovolatel) měl právo se k němu vyjádřit, nelze mu přisvědčit v tom, že by ve vytýkaném směru byl jakkoliv zkrácen na svých právech, a že by došlo k porušení zásad spravedlivého procesu jen z toho důvodu, že by byl určitý důkaz uplatněn v pozdější fázi trestního řízení. Soud prvního stupně pak neponechal uvedenou otázku bez povšimnutí a na str. 8 svého rozsudku se s ní právně akceptovatelným způsobem vypořádal.

Pokud jde o hmotně právní námitku dovolatele, že s ohledem na rozmezí sazby trestu odnětí svobody uvedenou v ustanovení § 283 odst. 2 tr. zákoníku, která činí dvě až deset let, se nedopustil zvlášť závažného zločinu, nýbrž toliko zločinu, nebylo jí možno přiznat opodstatnění. Z jazykového výkladu ustanovení § 14 odst. 3 věty za středníkem tr. zákoníku totiž jednoznačně vyplývá, že zvlášť závažným zločinem je takový úmyslný trestný čin, na nějž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Dolní hranice trestní sazby odnětí svobody při vymezení kategorie zločinu (ostatního) a jejím rozhraničení od kategorie zvlášť závažného zločinu přitom nehraje roli. Poněkud nesrozumitelná interpretace dovolatele, že za trestný čin podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku lze uložit trest odnětí svobody na dvě léta až deset let, „tj. maximálně v této desetileté výši, nikoli nejméně v této hranici, resp. alespoň v této hranici“, obsahu ustanovení § 14 odst. 3 tr. zákoníku neodpovídá, neboť zde nejde o otázku ukládání (výměry) trestu, nýbrž o trestní sazbou vyjádřenou typovou odlišnost zvlášť závažných zločinů na rozdíl od zločinů ostatních.

Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod, popř. mezinárodněprávní smlouvy, kterými je Česká republika vázána, nijak neupravují právo na přezkum rozhodnutí o odvolání v rámci dalšího řádného či dokonce mimořádného opravného prostředku. Zákonodárce tak mohl z hlediska požadavků ústavnosti věcné projednání dovolání omezit v rovině jednoduchého práva stanovením jednotlivých zákonných dovolacích důvodů, jejichž existence je pro přezkum pravomocného rozhodnutí v dovolacím řízení nezbytná. Není-li existence dovolacího důvodu Nejvyšším soudem zjištěna, není dána ani jeho zákonná povinnost dovolání věcně projednat (viz např. rozhodnutí Ústavního soudu ve věcech sp. zn. II. ÚS 651/02 a sp. zn. III. ÚS 296/04).

Kromě toho je třeba připomenout, že dovolatel je v souladu s § 265f odst. 1 tr. ř. na jedné straně povinen odkázat v dovolání jednak na zákonné ustanovení § 265b odst. 1 písm. a) – l) tr. ř., přičemž

na straně druhé musí obsah konkrétně uplatněných dovolacích důvodů odpovídat důvodům předpokládaným v příslušném ustanovení zákona. V opačném případě nelze dovodit, že se dovolání opírá o důvody podle § 265b odst. 1 tr. ř., byť je v něm na příslušné zákonné ustanovení formálně odkazováno (k těmto otázkám srov. přiměřeně např. rozhodnutí Ústavního soudu ve věcech sp. zn. I. ÚS 412/02, III. ÚS 732/02 a III. ÚS 282/03, II. ÚS 651/02, IV. ÚS 449/03, str. 6, IV. ÚS 73/03 str. 3, 4, III. ÚS 688/05 str. 5, 6).

Protože dovolání obviněného B. K. bylo ve skutečnosti opřeno převážně o procesní námitky, které nelze podřadit pod použitý hmotně právní dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ale ani pod žádný jiný z důvodů dovolání podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř., a o jedinou hmotně právní námitku, která neměla opodstatnění, nelze tomuto mimořádnému opravnému prostředku přiznat opodstatnění ani z hlediska dalšího důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. uplatněného v jeho druhé alternativě. Proto Nejvyšší soud rozhodl tak, že se podané dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítá.